

Dr. Juskaitis

K
Lapkritis 1917 m.

№ 11 (69).

B
A J E T T Y

Turinys.

I. M. REINIS: Atida	321
II. PR DOVYDAITIS: Svarbiausios bendrosios kunu ypatybės	326
III. D. N. MAMINO - SIBIRIAKO: Medžiotojas Jonas. Vertė <i>J. Talmontas</i>	333
IV. V. STONIS: Kryžius. (Eilės)	339
V. V. STONIS: Vienai—vienas... (Eilės).	340
VI. V. STONIS: Tikėk... (Eilės).	341
VII. TAUTIETIS: * * * (Eilės).	341
VIII. TAUTIETIS: * * * (Eilės).	342
IX. STEPONAS TAUTIETIS: Prieš aušrą.	342
X. K. B.: Didžiojo Lietuvos kunigaikščio valdžia senovėje	345
XI. ST. TAUTIETIS: Bukime meilūs	347
XII. MOK. A. V.: Matematikos terminologijai	349

Jau išėjo nauja Lietuvos jaunimui maldaknygė

MELSKIMĖS

Sustatė Prelatas *A. Dambrauskas*

Ivairiomis kainomis, pagal aptaiso.

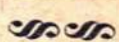
Užsisakant meldžiama aiškiai pažymėti, kiek egzempliorių tos maldaknygės norima imti merginoms ir kiek vaikinams.

Šv. Kazimiero Draugijos knygyno vedėjas
A. Kniukšta.

Rengiama turiningas ir labai įvairus

„**Kauno kalendorius 1918 m.**“

Priimama užsisakymai.

M. REINIS.

A T I D A.

Kaip žilos senovės išminčiai-filosofai, besistengdami pažinti gyvenimą ir juos apsupantį pasaulį, pirmų-pirmiausia kreipėsi prie pačios gamtos, mėgino ištirti ir sužinoti jos dėsnius, o tik paskiau pradėjo gvildinti savo vidujinį t. y. sielos gyvenimą, taip yra su ištisomis tautomis ir net su kiekvienu mūsų laikų asmenimi: pirmiaus pažistame kas kieta ar minkšta, skonį, garsą, spalvas, ir tik paskiaus pradedame svarstyti savo ir kitų asmenų vidujinį gyvenimą, butent atjautimus, įsivaizdinimus, jausmus, mąstymą. Visų laikų žmonėms buvo žinomu du pasauliu, išorinis ir vidujinis, bet tik mūsų laikais ganėtinai tapo supраста ir prirodyta, kad fizikos pasaulis žmonėms prieinamas tik psichikos pasaulio šviesoje. Ši moksliniame tyrinėjime pamatinė tiesa, iškėlusi aikštėn visą vidujinio gyvenimo, o partai ir psichologijos mokslo svarbą, buvo jau ir Tomo Akviniečio pramatyta. Šitame klausime jis yra pasakęs: *Cognitum est in cognoscente ad modum cognoscentis* t. y. pažintas daiktas yra pažįstamčiame asmenyje sulig to asmens budo. Bet tai buvo intuicijos darbas. Griežtą tos tiesos išreiškimą ir eksperimentalią prirodymą davė garsusis W. Wundt'as, kuomet jis psichologijoje kuoplačiausiai visa sunaudėjo, kas tik galima buvo sunaudoti iš fiziologijos mokslo. Kaip tu darbų vaisius pasirodė trijų storų tomų Wundt'o veikalas, įvardytas „Die Grundzüge der physiologischen Psychologie“.

Turint tokią reikšmę psichės t. y. sielos gyvenimui, svarbu pažinti jo pirmų-pirmiausia elementai bei tolimesniai kompleksai. Aš čia manau pakalbėti apie vieną iš tokių

buti išorinis bei vidujinis, tat atidoje ir kreipiamas ar prie išpuđžių (впечатлѣніе) ar prie įvaizdų (представленіе), žodžiu, atidos objektu yra tos ar kitos rūšies vaizdai.

a) Vaizdai, į kuriuos kreipiama atida, kyla po įtekme išorinių ar vidujinių priežasčių. Jos ir tinka čia priminti. Išorinis daiktas su savo ypatybėmis sukelia mumyse spalvų, garsų ir kitus atjautimus. Daikto dalių tvarka skatina prie tēmijimo, sukelia smagumo jausmus. Daikto naujumas, nepaprastumas, persikeitimas, kontrastas su aplinkiniais bei pirmiaus tēmytais daiktais traukia į save atidą. Pav. mūsų rubų, gan daug sveriančių, ant savęs neįjuntame, mažo gi vabalo rēplinėjimą ant mūsų odos tuojaus pajuntame. Palyginant su kitais, gyvesnis turinys, t. y. turis daugiaus judėjimų, skatina prie tēmijimo, tēčiaus vidutiniškai gyvas, bet tvirtas išpudis yra aiškesnis negu per daug intensyvus. Vidujinės priežastis nemažiaus daro įtekmes į atidos apsireiškimus. Susipažinimas su dalyku, artimybė žymiai palengvina atidos atkreipimą; protas gali susikoncentruoti, valia tiksliai pavergti, mankštinimas ir įpratimas sutrumpina pasirengimo laiką ir galų-gale iš čia išdygęs daikto svarbumas augštame laipsnyje palengvina atidos apsireiškimus.

b) Kaip jau augščiau buvo nurodyta, sąmonėje pergyvenamieji dalykai nevienodas turi ypatybes; idėmniai, apcepccijoje yra be palyginimo didesnis turinio aiškumas ir gyvumas. Čia minimas aiškumas yra tame, kad daikto turinys, t. y. elementai, išsivysto ir išsiplėtoja į visas puses, kad jis nesusilieja su kitais paerzinimais, turi ilgesnį patvarumą, tvirtesniai ir ištikimesniai užsilaiko atmintyje, padaro, pagalios, didesnę įtekme į kitus sąmonėje esančius judėjimus - pergyvenimus. Patį savyje pergyvenamieji daiktai gali buti ir sudėtiniais, bet prie aiškumo jie per skirstymą ir sujungimą sutampa ir sudaro augštesnės rūšies vienatę. Turinio gyvumas apsireiškia tame, kad ten randama užtektinai jėgos pilnam to turinio išsivystymui ir džiuginančių jausmų sukėlimui.

c, d) Turinti aiškumo ir gyvumo ypatybes atida pagamina pozitivių ir negativių pasekmių, kitaip tariant, tulais žvilgsniais yra naudinga, o vel kitais — kenksminga. Turint omenėje pozitivias pasekmes reikia pripažinti, kad

atida padidina atjautimų intensyvumą ir patvarumą, daiktų turinį griežtai apriboja, išreiškia didesnę tikrumą ką dėl esamųjų turinyje santykių, prašalina gero atjautimo kliūtis, apsilpnina kitus pergyvenimus, palengvina turinio užlaidumą ir reprodukciją ir sukelia turiniui atitinkančius jausmus. Kita vertus atida pateikia ir negatyvių pasekmių. Jau žinome apie atidos bangavimus; prie silpnų išpuodžių percepcijos tie tai bangavimai padidėja ir per tai atsiranda nuovargis, kurio pamatas, rodos, gludi fiziologinėje atidos pusėje. Be nuovargio dar patėmijama prie ilgo atidos veikimo kilstantį nuobodį ir net mieguistumą. Visa tai yra neatida. Trumpai paminėtosios atidos pasekmes pateikiamums pagrindą tvirtinimui, kad atida, kaip ir kiti sielos apsireiškimai, turi tulą plėtojimąsi, kuriame galima patėmyti dėsniškumą. Pirmąjį dėsni pavadinsiu *akstino izoliacija*. Atida, atkreipta į paerzinimus, išskiria iš jų vieną t. y. ima jį be kitų. Tasai paerzinimas, kaipo daugiaus metantysis į akis, eina iš galingesnio akstino ir tuo budu įvyksta, kad apercepcija, o par tai ir pažinimas yra atkreiptas prie vieno daikto, kiti gi daiktai yra palikti nuošaliai. Pradėtas tėmyti vienas sąmonės daiktas duoda progą apsireikšti antrajam atidos dėsniui, kurį galima butu pavadinti *analitiškas ir sintetiškas atidos veikimas*. Gautasis atjautimas analizuojama, skirstoma jo sudėtiniai elementai, iš kurių kiekvienas užima atskirą vietą; paskiaus gi tie elementai, o kaip kuomet net ir daiktai sintetišku keliu jungiama į vienumą. Į tą dėsni nors ištolo jau nurodo, kaip tai patėmija Berlino psychologas Strumpf'as, ir Tomas Akvinietis, kuomet jis sako: „*Intellectus noster non potest simul acta cognoscere nisi quod per unam speciem cognoscit*“ t. y. mūsų protas negali kartu daugelio daiktų pažinti, negut juos suvesdamas į vienumą. Elementų skirstymas ir jų suvedimas į vienumą iškelia aikštėn trečiąjį atidos dėsni, butent *daikto interesingumą*. Interesinga yra visa tai, kas įdomu, kas veda prie paslaptingumų atidengimo ir tenai vedančių kelių išaiškinimo, kas sukelia žmoguje žingeidumą, kuris, kaip žinome, yra vienu iš didžiausių kultūrinės pažangos veiksmių. Pagaliaus, izoliuotas, išgvildentas, interesingas turinys bus įkunyta į bendrąją sąmonės konstrukciją, kame

ir apsireikš ketvirtasis atidos dėsnys—daikto įkūnijimas į sąmonės konstrukciją. Siame darbe gerokai pagelbi psichologijoje žinomos asociacijos arba akstino jungimas sulig panašumo, kontrasto, susidurimo dėsnų su kitais sąmonėje jau žinomais dalykais. Tik ką nurodyti dėsniai perstato savyje svarbiuosius etapus, kuriuos pereina tēmijamo daikto turinys ligi pilnam savo išsivystymui. Kaip gi dabar galų-gale aptarius pačią atidą? Iš jau pasakytųjų dalykų aišku, kad anglų psichologas Ward pardaug išplėčia atidos reikšmę, kuomet ją skaito nuolatiniu kiekvieno psichės apsireiškimo veiksmu.

(T. b).

PR. DOVYDAITIS.

Svarbiausios bendrosios kūnų ypatybės.

TRAUKIMOSI IR PLĖTIMOSI.

§ 17. Patirimai ir bandymai. Ankštą batą sunkiau nuauti nuo įkaitusios kojos, negu nuo atvėsusios.— Siauro žiedo nuo įkaitusio piršto nenumausi.— Įkaitusio puodo, kuris šaltas buvo sunkiai tilpęs pro krosnies dureles, visai negalima išimti.— Metalinis kamuolys lengvai telpantis skylėn, pakaitintas jau nebetelpa, atvėsęs gi vėl telpa.— Ant lygios lentelės pedėti varinį pinigą ir iš priešingų jos šonų įkalti lentelėn po vinutę ar spilkutę taip, kad tarp jų galima būtų pinigą liuosai prastumti. Pinigą pakaitinus, jo nebebus jau galima tarp tuodviejų vinučių prastumti. Atšalus gi, jis ir vėl prasistums.

Išvada. Kietieji kūnai nuo šilimos išsiplečia, nuo šalčio susitraukia.

Patvirtinantieji patirimai. Ratlankis ant rato traukiama smarkiai įkaitinus, kad atšaldamas ir traukdamasi stipriai ratą suveržtu. Ir kitus daiktus kaustant, rinkės ka-

lama įkaitintos.—Gelžkelio bėgių sudurimuose visumet paliekama tuštumos, kad vasarą įkaitusieji bėgiai turētu kur pratysti; nėsant tuštumos jie pradētu kiorintis varydami kits kitą laukan iš guolio ir sugadintu kelią. — Telegrafo vielos vasarą kabo labiau nutysę, kaip žiemą. — Negalint iš butelio išimti stipriai išmegusio stiklinio kamščio, pašildžius butelio kaklelį (nors ir patrinant), kamštis tuojaus pasiliuosuoja. — Umai įkaitintas stiklas truksta, delto, kad išviršinės jos dalis išsiškečia veikiau, kaip išvidinės.—

B a n d y m a i. Pripylę pilną butelį šalto vandens užkimškime ir kamštin įstatę stiklinę dudelę pradėkime rankomis šildyti butelį. Vanduo dudelę pradės kilti augštin. Jis dar smarkiau kils, jei butelį šildyti ant liepsnos arba įstatyti šiltan vandenin.—Apvožtą butelį arba stiklinę įleisti vandenin ir šildyti (rankomis ar liepsna). Išsiskėtusis oras eis burbulėliais iš stiklinės laukan. Stiklinę atšaldžius, vieton išėjusiojo oro įeis vandens. — Tuščią stiklinę dudelę užkimštą palajuotu kamščiu ant liepsnos pašildžius, skėsdamasis oras netrukus išmuš iš dudelės kamštį. — Nepilna pripusta oro stipriai užrišta puslė laikoma netoli liepsnos išsipučia, atvėsus sublunka.

I š v a d a. Skystieji ir gaziški kunai taip pat šildomi išsiplečia, šaldomi susitraukia.

D ė s n y s. Kietieji, skystieji ir gaziški kunai šildomi išsiplečia, šaldomi (netekdami šilimos) susitraukia. Plėtimosi dydis kietųjų kunų pridera nuo materijos. Skystimų plėtimosi didesnis kaip kietųjų kunų, gazų plėtimosi dar didesnis. Kunų apjamos mainymosi nuo šalčio ir šilimos tai penktoji visiems kunams bendra ypatybė.

P a p i l d o m a s i s p r a n e š i m a s. Kunų apjama mainosi dar ir nuo spaudimo. Butent, nuo išlaukinio spaudimo kuno apjama kiek sumažėja. kalami ar kočiojami metalai tampa brankesni. Skystimai tik nepigiai suspaudžiami, gazai, priešingai, visai pigiai. Liovus kuną spausti, jis vėl daugiau ar mažiau išsiplečia.

§ 18. Termometras. Dažnai labai svarbu žinoti kiek bykuris kunas įkaitęs ar atšalęs, arba kaip sakoma moksle, žinoti kuno temperatūra (šilimos stovio laipsnis). Apie tai paprastai sprendžiama prisilietimo pajauta, pa-

praščiausiu budu pridedant prie daikto ranką. Bet toks šilmos pajautimas ne visų žmonių ir net to paties žmogaus įvairiu laiku nevienodas.

Pav., labai dažnai tas pats kambarys vienam atrodo visai pakaktinai šiltas, kitam vėsus, trečiam—visai šaltas.—Sklepas vasarą mums rodosi vėsus, žiemą gi šiltas, nors mes esame tvirtai įsitikinę sklepa žiemą šaltesnį esant, kaip vasarą. Ir net tai, ką viena to paties žmogaus ranka rodo esant šalta, kitai rankai rodosi šilta. Tai galime patirti, pav. pastačius šalia vienas kito tris indus, kurių kairysis tegu bus pripildas lediškai šalto vandens, vidurinis drungno, ir dešinysis šilto vandens. Palaikius kairiąją ranką šaltajame vandenyj, dešiniąją šiltajame ir abi drauge įleidus drungnajin vandenin, kairiajai rankai jis rodysis šiltas, dešiniajai — šaltas.

Tatai šilimai matuoti sugalvota labiau patikimi padariniai, kurie vadinami *t e r m o m e t r a i s* (t. y. šilmosrodykliais). Termometras dirbdinamas pasiremiant dėsniu kunų plėtimosi nuo šilimos ir susitraukimo nuo šalčio. Iš visų kunų savo talpą nuo šilimos ir šalčio labai taisyklingai maino *g y v a s i s s i d a b r a s*. Todėl jo plėtimosi ir traukimosi imama mastu įvairių kitų kunų temperatūrai matuoti.

Patsai termometras daromas tokiu budu. Imama siaura, visur lygiai kiaura stiklinė dudelė, paprastai su išpustu kamuolėliu apačioje. Kamuolėlin ir dalinai dudelėn įpilama gyvsidabrio ir dudelė iš apačios šildoma tol, kol besiplečiantis gyvsidabris pakildamas ligi pat dudelės viršaus neišvarys iš jos viso oro. Tuo akymirksniu dudelė skubiai aklina užliejama. Atvėstančiam gyvsidabriui susitraukiant, viršui jo dudelėj palieka tuštuma. Pridėjus dudelę prie lentelės, jis statoma indan su sniegu arba smulkiai sugrustu ledu. Atšaldamas gyvsidabris trauksis ir kris vis žemyn. Bet pagalios liausis kritęs ir sustojęs vienoj vietoj paliks ten visą laiką, kol esąs aplink jį sniegas ar ledas visiškai sutirps. Ši vieta vadinama *l e d o t i r p i m o p u n k t a s* ir lentelėje pažymima O. Dabarties dudelė statoma verdančiojo vandens garan. Nuo šilimos plėsdomosi gyvsidabris suprantamai kils dudelėje augstyn, bet pagalios pasiekęs tam tikro augščio liausis kilęs ir paliks toj pačioj vietoj, kiek ilgai jis bebutu laikomas verdančiojo vandens gare. Ši vieta vadinama *v a n d e n s v i r i m o p u n k t a s* ir lentelėje žymima skaitmenimis 80 arba 100. Gavus šiuodu nuolatiniu punktu visas tarpas tarp juodviejų skirstoma aštuoniomis dešimtimis arba šimtu lygių dalių. Jos vadinamos laipsniais. Laipsniai sužymima ir žemiau apatiniojo (0) punkto

tečiaus dažnai tik ligi 30—40. Rašte laipsniai žymima ženkleliu $^{\circ}$. Laipsniai viršui 0 rodo šilimą ir vadinami šilimos laipsniais, žemiau 0—rodo šaltį ir vadinami šalčio laipsniais. Rašant, šilimos laipsniai žymimi statant priešais + (plus) arba be jo, pav., $+1^{\circ}$, $+2^{\circ}$, $+3^{\circ}$ ir tt. arba 1° , 2° , 3° ir tt. Šalčio laipsniai žymimi visuomet statant priešais — (minus), pav., -1° , -2° , -3° ir tt. Šimto laipsnių termometras vadinama Celsiaus (C), aštuoniųdešimtų—Reaumuro (R), vardais mokslininkų, pirmiausiai padariusių tokius termometro suskirstymus. Kadangi $100^{\circ} C = 80^{\circ} R$, tai kiekvieni $5^{\circ} C = 4^{\circ} R$. Yra dar ir kitaip suskirstytų termometrų.

Šalčiui matuoti gyvsidabris tetinka tik ligi $40^{\circ} C$, kadangi tokioj temperaturoj jis sušala liaudamasis buti skystu kunu. Tatai didesniems šalčiams matuoti vartojami spiritiniai termometrai, kadangi spiritas sušala tiktai prie $-130^{\circ} C$, kokie šalčio niekur ant žemės nėra ir kokie tik dirbtinai padaromas. Yra dar ir kitokių termometrų.—Sveiko žmogaus šilima siekia apie $37^{\circ} C$. Gyvenamojo kambario šilima neprivalo būti didesnė $20^{\circ} C$.

Kiek $^{\circ}C$ bus $20^{\circ} R$? Kiek $^{\circ}R$ bus $35^{\circ} C$? Kiek $^{\circ}C$ ir R yra musiekame klasės kambaryj? Kiek buvo renkanties klasėn ir kiek skirstanties? Pasižymėt oro temperatūrą lauke 7 val. rytą, 2 val. popiet ir 9 val. vakarą. Vakaro temperatūrą padvigubinus ir prie tai pridėjus ryto ir popietės temperatūrą, sumą padalinus 4 suskaitliuoti „vidurinę“ dienos temperatūrą C ir R .

§ 19. Nevienodi šilimos pravada i ir jais naudojimosi.

Patirimai ir bandymai. Maišant besikurinantį krosnį geležiniu pagaikščiu jis visas tiek įkaista, kad nebegalima rankoj išlaikyti. Jei gu toks pagaikštis (rusyklė) ant galo su mediniu kotu, tai jis visai pigiai rankoj išlaikomas. — Plikais pirštais įkišus žvakės liepsnon adatą, pinigą ar metalinę vielą, tie daiktai veikia įkaista taip, kad nebegalima pakęsti. O degantį degtuką, šipuliuką ar popiergalį galima laikyti tol, kol liepsna visiškai prie pirštų prisiartins. Ir šiuo atveju karštis bus juntamas ne iš paties degančiojo daikto, bet nuo liepsnos.—Dvi lygaus storio ir ilgio vielė—geležinę ir varinę paėmus už galų vieną dešiniąja, antrą kairiąja ranka ir abi sykiu įkišus liepsnon, pajusi varinę vielą nepakenčiamai įkaitus greičiau, kaip geležinę.

Išvada. Šilima platinasi kunuose nuo vienos dalelės prie kitos, bet ne lygiai greitai: vienuose sparčiau, kituose lėčiau. Todel sakoma esant gerų ir blogų šilimos pravadų.

P r a n e š i m a s. Geriausiais šilimos pravadais esti metalai, ypatingai varis ir sidabras. Blogesni pravadai — žemė ir akmenis, dar blogesni visi skystimai (be gyvsidabrio), blogiausi pravadai — gaziški kunai. Todel blogi pravadai esti ir visi pasikioriniusieji kunai, kuriuose esama oro, kaip, pav., šiaudai, vilnos, plunksnos, skiedros, druožlės, šapai, pelenai, sniegas, ledas. Vidutiniški pravadai molinės plytos, stiklas, šilkas, drobė.

P a t i r i m a i. Pačiupinęjus malkpagalį ir geležinę rusyklę gulinčiu palei krosnį tame pačiame kambaryj, juntame rusyklę šaltesnę esant, kaip malką. Taip pat geležinė ar varinė durų rankena šaltesnė, kaip pačios medinės durys. Taip delto, kad gerai vedanti šilimą geležis ištraukia iš musiškės rankos daugiau šilimos, kaip blogai šilimą vedas medis.— Išnešus žiemą iš šilto buto laukan geležinį kuji su mediniu kotu, geležinė kujo galva atšala daug greičiau, kaip medinis kotas.— Arbatinis šaukštukas įleistas karštos arbatos stiklinėn labai veikiai įkaista, bet išimtas taip pat veikiai atšala.— Geležinė krosnis veikiau įkaista, kaip molinė, bet veikiau ir atšala.— Geležinis ratlankis žiemą šaltesnis, kaip mediniai spykiai, vasaros išaulyje tas pat ratlankis karštesnis už spykius.

I š v a d a. Gerieji šilimos pravadai sparčiau priima savęsp šilimą iš labiau išilusių kunų ir sparčiau atiduoda šilimą mažiau išilusiems kunams. Gerieji pravadai šaltyje juntami šaltesni, šilimoje šiltesni, kaip blogieji.

Kas šaltesnis: medinis rašyklės kotelis ar jos geležinė blėtėlė? pailis ar plieninė plunksna? stiklinė rašalinė ar rašomoji popiera? metalinė lamos koja ar jos stiklas? lango stiklas ar jo rėmai? Jusų dangovės materija ar jos metalinės sagutės? Skurinis diržas ar jo saktis? molinė krosnis ar jos geležinės (špižinės) durelės?

P r i t a i k i n i m a i. Valgiui greitai išvirti vartojami špižiniai ir variniai puodai. Kad išvirtasis valgis pergreit ne-atauštu, jis ant stalo statomas moliniuose induose.— Greitam kambarių išildymui vartojamos geležinės krosnys ir geležinės dudos šildant garu ar vandeniu. Kur reikia kambariams ilgesnį laiką buti šiltesniems, statomos molinės krosnys.— Prie virdulių, prosų ir kitų metalinių padarinių dedamos medinės asos ir rankenos.— Įkaitusieji puodai nuo ugnies imama su skuduru.— Žiemą mūsų kuną vyniojame vilnonais rubais ir kailiniais, vasarą — plonais marškonais. — Šulinių pompos ir vaismedžių liemenys

žiema apvyniojami šiaudais. Kambariuose duris apkalamos milais ir įstatomi antri langų stiklai. — Ledininko langai vasarą kamšomi šiaudais, kaip kad žiemos metu gyvulių tvartų langai. — Nesudegamosios geležinės spintos pinigams laikyti turi dvilypes sienas, tarp kurių pripilta pelenų sluogsnis šilimai sulaikyti.

I š v a d a: Gerieji šilimos pravadaai vartojami ten, kur reikia šilima veikiai paskleisti, blogieji, priešingai, šilimai nuo išsiaikvojimo apsaugoti, arba šilimai (šalčiui) skleistis kliudyti.

Kodel karšto vandens pilamas stiklas netaip greit truksta, jei jin buvo įstatytas arbatinis šaukštukas? Kokiomis priemonėmis ginasi augalai ir gyvuliai nuo perdidelio šilimos išaikvojimo.

PRISIKIBIMAS.

§ 20. Patirimai ir bandymai. Nėra kambario be dulkių. Jos nugula ne tik ant grindų, skobnių, suolų, palangių, bet ant veidrodžio stiklo, sienų ir net lubų. — Patraukus kreidą, anglį ar pašėliu per lentą ar popierą, palieka brukšnys (todėl tuos daiktus vartojame rašymui). — Dvi rupestingai nutekinti metalini, murmulini ar stiklini balanėli suspaudus braukiant kita ant kitos, juodvi kita prie kitos prisikimba. — Du gabalėliu švino sudėjus naujai nutekintomis pusėmis ir suveržus, juodu labai stipriai prisikimba kitas prie kito. — Perpjautas kaučuko gabalas sudėtas pjautais galais ir truputį suspaustas, gali vėl būti sujungiamas vienan gabalan.

I š v a d a. Budamos labai priartintos kita prie kitos kietųjų kunų dalelės prisikimba.

P a t i r i m a i i r b a n d y m a i. Rašymas rašalu ant popieros, paveikslų tēpliojimas, daiktų varsavimas, dažymas, paauskinimas, kljavimas, lipinimas, nitavimas, prakaitavimas galimi ir įvyksta tiktai dėlto, kad skystųjų kunų dalelės prisikibę prie kietųjų kunų palieka prie jų ilgesniam ar trumpesniam laikui. — Tarpan dviejų prisikibimui bandyti padarytųjų balanėlių įleidus kiek vilgančio skystimo, juodvi dar stipriau kita prie kitos prikimba. — Prikabinus tokią balanėlę prie vienos svarstyklių pusės ir nustačius lygsvarą, prikišti iš apačios prie balanėlės skystimo paviršių: balanėlei nuo skystimo atskirti reikės pridėti svaros ant kitos svarstyklių pusės. Jei skystimu bus buvęs vanduo, spiritas ar kitoks balanėlę suvilgęs skystimas, tai balanėlę nuo skystimo atskyrus prie jos

paliks skystimo lašų; jei skystimas bus buvęs gyvsidabris, tai balanėlė paliks sausa. Pirmu atveju pridėtoji ant antrosios svarstyklių pusės svara bus perviršijusi skystimo susikibimą, antru—skystimo prisikibimą prie balanėlės.

I š v a d a. Esama prisikibimo ir skystimų prie kietųjų kunų. Jei skystimo prisikibimas prie kieto kuno didesnis už paties skystimo susikibimą, tai skystimas kietąjį kuną suvilgo, o jei skystimo susikibimas stipresnis už jo prisikibimą prie kieto kuno, tai kietasis kunas nesuvilgomas; jei pagalios kieto kuno ir skystimo vieno prie kito prisikibimas stipresnis už paties kietojo kuno susikibimą, tai kietasis kunas skystime ištirpsta.

P a t i r i m a i i r b a n d i m a i. Vandens garas nugula ant lango stiklų ir sienų (stiklų ir sienų aprasojimas). — Paleidus pamaži dumų ant skobnių, jie kurį laiką buna prie jo prisikibę.

I š v a d a. Esama prisikibimo ir gaziškųjų kunų prie kietųjų.

B e n d r a i š v a d a i r s a v o k o j i m a s. Labai suartinus dviejų kunų daleles jos kita prie kitos prisikimba. **Jiega, palaikanti draugę artimas įvairių kunų daleles, vadinasi prisikibimas (adhezija).** Prisikibimas yra molekulių jiega, veikianti kunuose vienodos ir nevienodos medegos. Prisikibimas tai šeštoji visiems kunams bendra ypatybė.

(T. b.).

D. N. Mamino-Sibiriako.

Medžiotojas Jonas.

Apsakymėlis vaikams.

Vertė J. Talmontas.

I.

Toli, toli, šiaurinėj Uralo kalnų dalyje, neižengiamoj girių tankmėj gludi Tičkių kaimelis. Jame išviso vienuolika gyventojų, galima sakyti tik dešimts, nes vienuoliktojo gyventojų pirkelė stovi visai nuošaliai, pačiame pamiškyje. Amžinai žaliuojantis skujinis miškas iš visų pusių lyg dantėta siena siaučia kaimą. Aplinkui per eglių ir pichtų viršunes galima pastebėti keletą kalnų mėlsvai pilkomis viršūnėmis. Arčiausiai prie Tičkių kaimelio stovi kuprotas Upetos kalnas, jo žila, lyg aguona purėta, viršūnė nesaulėtomis dienomis visai slepiasi drumzdinuose pilkuose debesyse. Iš Upetos kalno teka daug šaltinių ir upelių. Vienas tokių upelių linksmai srovena per Tičkių kaimelį, žiemą ir vasarą girdydamas visus šaltu, kaip ašara, grynu vandenėliu.

Tičkių pirkios statytos be jokio plano, kaip kieno norėta. Dvi pirkės stovi prie pat upelio, viena ant stataus kalnų skardžio, kitos išsisklaidžiusios paupyj, lyg avys vilką pamačiusios. Tičkiuose nėra net kelio, tik tarp pirkių ringuoja suteplentas takelis. Galop Tičkių gyventojams visai gal ir nereikalingas kelias, nes nėra kuo važiuoti: Tičkiuose nieks neturi nė vienerių ratų. Vasarą tą kaimelį siaučia neišbredamos balos, versmės ir miškų lužtys. Jis vos galima pasiekti pėkščiam siaurais miškų takeliais, bet ir tai nevisuomet. Darganų metu labai išsipila kalnų upeliai ir Tičkių medžiotojams dažnai reikia laukti po trejetą dienų kol nukris juose vanduo. Visi Tičkių gyventojai medžiotojai iš pašaukimo. Žiemą ir vasarą jie mažne ir neišeina iš miško, laimė kad jis pirštu prikišamai stovi. Kiekvienas metų laikas teikia šiokią tokią grobį: žiemą mušama lokiai, kiaunės, vilkai, lapės; rudenį—voverės; pavasarį—laukinės ožkos; vasarą—įvairūs paukščiai. Žodžiu tariant kiaurą metą tęsiasi, sunkus, dažnai ir pavojingas darbas.

Toj pirkelėj, kuri stovi pačiame pamiškyje, gyvena senas medžiotojas Jonas su savo mažu anuku Anteliu. Jono pirkelė visai susmukus prie žemės ir žiuri pasaulin tik vienu langeliu;

pirkelės stogas senai supuvo, nuo kamino liko tik nutrupėjusių plytų. Nė tvoros, nė vartų, nė daržinės—nieko nebuvo prie Jono pirkelės. Tik netašytų sienų prieangyj naktimis kaukia alkanas Pilkiukas, vienas visugeriausių medžioklės šunų Tičkiuose. Prieš kiekvieną medžioklę Jonas tris dienas alkina vargšą Pilkiuką, kad jis geriau jieškotu paukščiu ir sektu kiekvieną žvėrį.

— Seneliuk! vos išbloksdamas žodį klausė mažas Antelis syki vakare, seneliuk, turbūt dabar elniai su elniukais vaikščioja?...

— Su elniukais, Anteli—atsake Jonas baigdamas pinti naujas vyžas.

— Tai kad elniuką pagavus, butu gerai, seneliuk... a?..

— Lukterėk, pagausim... Prasidėjo kaitros, elniai su elniukais pradės nuo uodų tankmėse slapstytis, tai aš tau, Anteli, ir pagausiu elniuką.

Vaikas nieko neatsakė, tik sunkiai atsiduso. Antelis buvo šešių metų; dabar jau antras mėnuo jis gulėjo ant plataus medinio suolo po šilta elnio oda. Vaikas persišaldė dar pavasari, kuomet tirpo sniegas, ir vis negalėjo pasitaisyti. Jo tamsus veidelis išbalo ir ištyso, akis tapo didesnės, nosis susmailėjo. Jonas matė, kad anukas silpnėjo kas valandą, bet kaip padėti nežinojo. Girdė jį kažkokia žolynėle, du kartu nešė pirtin, ligoniui gi nebuvo geriau. Vaikas mažne nieko nevalgė. Pagriaužia juodos duonos plutelę ir padeda. Užsiliko nuo pavasario ožkienos, bet Antelis ir žiūrėt į ją negalėjo.

— Mat ko užsigeidė: elniuko.. mąstė senis Jonas raukdamas savo vyžą.—Reiks jau pagauti!..

Jonas turėjo septynias dešimtis metų, buvo žilas, sulinkęs, liesas, ilgų rankų senis. Rankų pirštus Jonas vos ištiesdavo, jie buvo tarytum mediniai pagaliukai. Bet vaikščiojo jis dar skudriai ir medžiokle šį tą užsidirbdavo. Tik va akis kuo ne visai atsakė seniui, ypač žiemos metu, kuomet sniegas blizga ir šviečia aplink lyg deimanto dulkės. Del Jono akių suiro kaminas, supuvo stogas ir jis pats sėdi dažnai savo pirkelėje, kuomet kiti medžiotojai miške. Laikas jau butu seniui šiltan užkrosnin, bet nėra kam pakeisti, čia gi dar Antelis jo rankose liko, ir apie jį reikia pasirupinti. Jau tris metai kaip šiltine mirė Antelio tėvas, motiną vieną žiemos vakarą grįžtant su Anteliu iš kaimo savo pirkelėn sudraskė vilkai. Vaikas kažkaip stebuklingai išsigelbėjo. Motina, kol vilkai jai draskė kojas, pridengė vaiką savo kunu ir Antelis liko gyvas. Seneliui teko auginti anukas, čia gi dar ir liga jį užklupo. Vargas mat vienas nevaikščioja.

II.

Buvo paskutinės birželio mėnesio dienos, pats karštasis laikas Tičkiuose. Namie likosi tik seniai ir vaikai. Medžiotojai senai išsisklaidė po miškus elninėti. Ir Jono pirkelės prieangyj vargšas Pilkiukas jau trečią dieną kaukė nuo bado, kaip vilkas žiemos metu.

— Matomai, ir Jonas eis medžiotų, kalbėjo moteris kaime.

Tai buvo tiesa. Istikrųjų Jonas greit išėjo iš savo pirkelės cilindrinio šautuvu nešinas, atsirišo Pilkiuką ir nužingsniavo miško link. Jis buvo apsiavęs naujomis vyžomis, kukštaron iširišęs maišiuką su duoną, sudriskusia miline apsilkęs, su silta elnine kepure aut galvos. Senis jau senai nebedėvejo skriblio, žiemą ir vasarą vis su savo elnine kepure, kuri puikiai saugojo jo pliką galvą nuo žiemos šalčių ir vasaros kaitrų.

— Na, Anteli, išgyk kolaš pareisiu... kalbėjo Jonas išeidamas anukui. Tave prižiūrės senutė Marijona, aš einu elniuko tau pagauti.

— Bet ar elniuką parneši, seneli?

— Parnešiu, tarė.

— Ar geltonutį?

— Geltonutį.

— Na tai aš tavęs lauksiu... Ziūrėk, kad nepataikintum pro šalį, kaip šausi.

Jonas jau senai rengėsi paelninėti, bet visgi buvo gailu palikti vieną anuką, dabargi jam radosi lyg ir geriau ir senis nutarė išmėginti laimę. Pagalios — senė Marijona prižiūrės vaiką — visgi geriau, negu vienam pirkelėje gulėti.

Miške Jonas buvo kaip namie. Ir kaipgi jam nepažinti to miško, kuriame jis visą savo gyvenimą kuprinėjo su šautuvu ir šunimi. Visus takus, visas pėdsakas, visą žinojo senis per šimtą varstą aplink. Dabargi birželio gale, miške buvo ypač gerai: žolė gražiai marguliavo išklestėjusiais žiedais, oras buvo prikvipęs stebėtinu kvepančių žolių kvapiniu, padangeje žerėjo meili vasaros saulutė, apibėrus aiskia šviesa ir mišką ir žolę, ir čiurlenantį per vikšvas upelį ir tolymuosius kalnus. Taip nepaprastai gera buvo aplink ir Jonas nekartą sustojo kvepterėt ir atsigręžti atgal. Takelis, kuriuo jisėjo, lyg gyvatė rangės kalnan, aplenkdamas akmenis ir stačiuosius skardžius. Stambusis miškas buvo iškirstas, prie kelio jauni berželiai įvairūs krumai ir lyg žalias skietis skleidėsi šermukšnis. Sen ir ten tarpgiriuose buvo tankių jaunų eglynų, kurie lyg žalias šepetys pūpsojo prie kelio ir linksmi šiušėjo plačiomis gauvuotomis šakomis. Vienoj atkylanės vietoj buvo matomas platus

tolimų kalnų ir Tičkių reginys. Kaimelis visai pasislėpė gilios daubos dugne ir kaimiečių pirkelės atrodė čia juodais taškeliais. Jonas pridengęs nuo saulės akis ilgai žiūrėjo į savo pirkelę ir mąstė apie anuką.

— Jieškok, Pilkiuk, jieškok kalbėjo Jonas nusileidęs nuo kalno ir pasukęs iš tako į tankų lyg snaudžiantį eglyną.

Pilkiukui nereikėjo paliepimo kartoti. Jis gerai žinojo savo darbą ir uostinėdamas savo smailiu snukiu žemę, dingo žalioje tankmėje. Tik akymirksniui šmėžtelėjo jo geltonai taškuota kupra.

Prasidėjo medžioklė.

Didžiulės eglės augštai kėlė savo viršunes. Purėtos jų šakos pynėsi tarp savęs tverdamos ant medžiotojo galvos tamsų skliautą, pro kurį tik kaikur linksmai spygtelėja saulutės spindulys ir lyg auksu aplieja geltonas kerpes arba platus paparčio lapą. Žolė tokiame miške neauga. Jonas žingsniavo geltonomis samanomis lyg kilimu. Keletą valandų medžiotojas braižiojo tame miške. Pilkiukas dingo lyg ugnin įkrito. Tik retkarčiais sutrata šaka po kojomis arba purptelėja margas genys. Jonas į visą domiai žvalgė: ar nėra kame šiokio ar tokio pėdsako, ar elnias nenulaužė ragais šakų, ar nesimato samanuose dvinagių kojų pėdos, ar nenuėstos žolės plotmės.

Pradėjo temti. Senis pajuto nuovargį. Reikėjo pagalvoti apie nakvynę.

— Matomai kiti medžiotojai išbaidė elnius? — mąstė Jonas.

Tik šit silpnai sucypė Pilkiukas ir priešakyje sutratė šakos. Jonas prisišliejo prie eglės liemens ir laukė. Tai buvo elnias. Tikras dešimtaragis gražuolis-elnias, pats kilnysis miškinių gyvulys. Va jis priglaudė savo šakotus ragus prie pat savo kupros ir domiai klausos uostinėdamas orą, kad akymirksnyj, kaip žaibas dingtų žalioj tankmėj. Senis Jonas matė elnią, bet jis buvo pertoli nuo jo: kulka jo nesiektų, Pilkiukas guli tankmėj ir nedrįsta alsuoti laukdamas šuvio, jis girdžia elnią, jaučia jo kvapą. Štai trinktelėjo šuvys ir elnias kaip vilyčia nuruko pirmyn. Jonas prataikė, Pilkiukas-gi pradėjo kaukti nuo kankinančio jį alkio.

Vargšas šunelis jautė jau keptos elnienos kvapą, matė gardų kaulą, kurį butu išmetęs jam šeimininkas, dabar gi reiks eiti gultų tuščiu pilvu.

Labai blogas dalykas. Tegul sau palaksto, balsiai galvojo Jonas, kuomet vakare stovėjo prie ugnies po šakota šimtamete egle. „Pilkiuk mudum reikia šiandien elniukas rasti ar

19. „Komerčinis ataskaitas“ (192 ps.). Dalykas del i j i. Kad ir daugelio kitų rašytojų (tame skaičiuje ir „Ateities“ Red.) vartojama šitas trilypes i j i, bet gyvoji žmonių kalba jų vengia, todėl ir mes vengkime. Kai man, tai kur-kas gražiau ir skamba k o m e r c i n i s nei komercijinis¹).

20. Vietoj vokiškos „probės“ labiau vartočia t a r d à - ò s. Taip jau yra kažin-kas ir vartoję.

19.VII.17.

Mok. A. V.

¹) Kam netinka komercijinis=gali vartoti komercijos ataskaitas; be skambėjimo žodžiuose svarbu ir jų griežtumas. *Red.*

Redaktorius ir leidėjas

PR. A. DAMBRAUSKAS

Saliamono Banaičio Spaustuvė Kaune Litzmann'o gatvė № 34.

12. Be reikalo p. A—tis šale skaičius, skaičia-
vima s dar vartoja ir retai kur Lietuvoje tevartojamą „skaitlių,
išskaitliavimą“¹⁾.

13. Vietoj mažintojas (vyčitajemoje) vartočia imamas is
ir šale skirtas (p. A. skirtumas) — likinys ar lie-
ka. Tokiais terminais geriau butu susiprasti su pradžia-
moksliais.

14. Šale dauginamasis, daugintojas ir
padaugas, kad geriau mokinių suprantamas, vartočia ir
kartojamasis, kartotojas ir kartotas.

Mūsų seni žodžiai kartoti (povtoriat), traintyti (tre-
tij raz povtoriat) ir ketvirtainis, ketvirtotas (=kva-
drat, o ne priamougolnik, kaip p. A. vartojama) bene duoda
ganėtinai teisės vartoti ir ketvirtainyti, arba ketvir-
toti (četyre raza povtoriat), penktainyti, arba penk-
toti (piat raz povtoriat), šeštainyti, arba šeštoti,
septintainyti, arba septintoti... dešimtainyti-
toti, šimtainyti-toti ir t.t.? Užduodamas 3×100 ga-
lėčia liepti mokiniams: šimtainyk, atšimtainyk tris.

Kai-kurių mūsų mokytojų vartojama ne atkartoti,
bet „pakartoti“. Niekur tur-but nėra gyvojoje senesniųjų žmo-
nių kalboje šito „pa“—. Spėtina, kad pa-čia yra atsiradęs
sekant rusiškuoju povtoriat.

15. Saikojas savo konstrukcija man panašus į bul-
bienòjas, uogòjas, uogienòjas ir rodos netinkamas tariamajai
sąvokai (kratnoje).

16. Vartočia ne „išvestinoji“, bet išvestinė propor-
cija, delto, kad ji išvesta, o ne privali išvesti.

17. „Tašli proporcija=fortlaufende Proportion“ man irgi
netinka, nes tašlus-i geriausiai atatinka rusų tiagučij; šitokia
ypatybė nepatogu skirti proporcijoms.

18. „Gliaudymas proporcijomis“ (191 ps.). „Gliaudymas“,
mano išmanymu, čia ne visai vietoje. Žmones gliáudo (=gval-
do) riešutus, gyleles, valydami nuo jų lukšteliu, skujas, o čia
„gliaudoma uždaviniai“²⁾.

¹⁾ Skaitlius yra plačiai vartojama Zemaitijoje ir senesniuose
mūsų raštuose (pav. pas Duonelaitį, Valančių, Daukantą ir k.). Skai-
čius imta vartoti labai neseniai. Red.

²⁾ Gliaudymas yra naujas terminas, bet kad jis netiktu prasmėj
„riešat“, to mes nematom, juoba, kad ir p. A. V. kito geresnio nepa-
duoda. Red.

džiu vartojama, tai, kaip jau esu minėjęs, turi suprastiną šale daiktavardį. Kokį gi daiktavardį turi omeny p. A—tis šale „begalė“ kalbamąja reikšme? Bene tiktai rusiškąjį *бесконечност*? Jei tai būtų „dydis“, kaip p. A—tis rusų „veličina“ vadina, tai reikėtų vartoti *бегалыс* ar *бегалис*.

7. P. A—tis *protiaženije* vadina „ištaša“. „Ištaša“ pasidarius iš „ištęsti“, kaip „išmata“ iš „išmesti“, išnara iš išnerti, išjuoka—išjuokti, išlasa—išlesti, išdagas—išdegti ir t.t. Nusiziūrėjus į šitokius žodžius, reikėtų ištaša vadinti tęste ištęsta, tąsyti ištašyta vieta, daiktas. Šitokia savo reikšme jis nelabai tinka mūsų reikalui.

Mano išmanymu, geriau būtų paėmus daiktavardis ištiesti, tysti, tysoti, tysėti, kad ir koks, pav., *тыса, тyse*.

8. Vietoje „begalinė linija“ taisyklingiau *бегалė* l. Plg.: berankis (žmogus) ir rankinė (dalgė), benosis žm. ir nosinė (skepetaitė), bedarbis (kuris darbo neturi) ir darbinis (arklys), bedantis-ė (kas dantų neturi) ir dantinis-ė, (ratas mašina) ir t.t. Tiesa *бегалиnis-ė*, kai-kur žino ir gyvoji žmonių kalba. Tai, matyt, yra ne visai taisyklingai pasidaręs panešėjimo keliu iš „galinis-ė“.

9. Vietoj „liečiančioji ir kertančioji“ (kasatelnaja i sekuščaja) velyčia lytinčioji, arba lytėtoja ir kirtinčioji, arba kirtėtoja. Plg.: skęsti—skendėti, svirti—svyrėti, kišti—kyšėti, listi—lindėti, miršti—miršėti, rišti—ryšėti, mauti—muvėti, kloti—klojėti, ir t.t.

Taip-pat vietoje „artintis prie ribos, nulio, zero“ taisyklingiau būtų: *artėti* į (prie) ribą, nulį (zerą).

10. „Plotas=plotas“ (p. A—tis). Reiktu skirti *plotas* nuo *pločio*. Plg.: „koks to kičio kiėtis, koks to sūrio sūris“, gerumas—gėris, didumas—dydis, augstumas—augštis, gilumas—gylis, ir t.t. Šitie visi „kiečiai, suriai, gėriai, dydžiai...“ reiškia ne tiek apskritai kokią-nors tariamą ypatybę, kiek tos ypatybės realę vertę. Todel vadinkime *plotu*—*plotas* o *pločiu*—*veličinu*, *razmier plotadi*¹⁾.

Panašiai reikėtų elgtis ir su talpa, augstuma ir k.

11. Ne „simetrija link centro, ašies, plokščio“, bet „sim. centro, ašies linkui“.

¹⁾ *Plotis*=*platumas*, kaip *skonis*=*skanumas*, *kietis*=*kietumas* ir t.t. Taigi *ploto plotis* bus širina *plotadi*, o ne *razmier*.
Red.

Matematikos terminologijai.

(Žr.: „Ateities“ 1917 m. 6 num. 184—192 p.).

Reikia, kad terminai, vartojami mokykloje, ypač gi žemesnėse klasėse, būtų ne tiksliai taisyklingi, bet ir kuolengviausiai suprantami. Jų gerumu reikėtų rūpintis ir kalbininkams ir mokytojams, ir daug stropiau, negu dabarties kad yra. Todel „Ateities“ Red. su p. A—čiu labai gerai padarė, paskelbdami laikrašty „Matematikos terminus, vartojamus Kauno Lietuvių Gimnazijoje“. Kaip priedas prie to straipsnelio tebunie ir mano šios pastabėlės.

1. Vietoje „algebraiškas reiškiny“ (algebraiškeskoje vyraženije) vartočia **a l g e b r i n i s r e i š k i m a s**.

2. Pon. A—tis vartoja „pastovus ir nepastovus skaičius“ (postojannoje i nepostojannoje čislo). Einant iš žodžių analogios patvarus (patverti), pastabus (pastebėti), paslankus (paslinkti), pakilus (pakilti), pagaulus (pagauti), ir kitų, pastoviu reikėtų vadinti toks daiktas, kuris gali, g e b a p a s t o v ė t i. Kad „skaičius stovėtų, pastovėtų“, p-no A—čio tariamąja prasme, vargu kas galėtų pasakyti. Todel „pastovus“ tai sąvokai ir netinka.

Man rodos, kad ir apskritai mūsų pastarųjų metų raštuose nevietoje tas žodis buvo vartojamas.

3. Vietoj pono A—čio „laipsniavimas“ (vozvyšeniye v stiepieŭ) ir šaknies išvedimas geriau būtų imti žodis **i l a i p s n i a v i m a s**, o vietoj izvlečenjie kornia — **n u l a i p s n i a v i m a s**. Taip būtų metodingiau.

4. Vietoj „apribotas ir neapribotas lyginys“ (opriedielionnoje i neopriedielionnoje urav.) vartočia **n u s p r ė s t a s** ir **n e n u s p r ė s t a s** lyginys¹⁾.

5. Šale ekvivalentinis lyginys gal tiktu ir **b e n d r a r e i k š m i s** lyg.

6. P. A—tis vartoja „begalė“ (beskoniečnosť). „Begalė“ pirmučiausia yra budvardis, kuris gali reikšti ir daiktvardį, jei pastarasis prie jo suprastina. Pav.: **b e r a n k i s - ė**, **b e a k y s - ė**, **b e n o s i s - ė**, **b e s m a g e n i s - ė**, ir t.t. Žmonių sakoma ir **b e g a l y s - ė** (begaliu vadina žmogų, kuris ko nors duodamas ima ir ima „be galo“), ir jei jis skyrium nebudvar-

¹⁾ Mums šis terminas neatrodo vykusis.

jam pasidaro linksmiau, maloniau, nebesijaučia tada jau jis vargų ir kartybių ir vėl nori gyventi.

Daug yra ir tokių žmonių, kurie gyvena it vilkai. Viskas, kas tik yra pas juos gera, apleidžia ir nueina nuog jų kaž-kur — toli, nugrimsta į pat sielos dugną, ir apie tų savo gerų ypatybių esimą žmogus, rodos, nei neįaučia. Geri jausmai tankiai apleidžia žmogų ir pasislepia, bet visai neišnyksta.

Ziemos šaltis sukausto žemę, nuvytena žolę, ir tik reti ir sausi jos liemenėliai styri kur-ne-kur iš po sniego. Bet gyvenimas pas juos neišnykęs visai. Prašvis pavasarinė saulė, atšildys žemele, ir vėl viskas sužaliuos.

Taip yra ir su visu tuo, kas yra pas žmogų gera, dora, prakilnu. Susitiks sužvėrėjęs, apsileidęs žmogus gyvenimo kelyje kitą žmogų, atsinešantį į jį su meilumu, — ir iš gilių sielos tamsybių išsikels paviršium tos geros ypatybės, kurios, rodos, galutinai buvo ten užkastos ir negalėjo atgimti prie naujo gyvenimo.

Retai pasirodantis, nors ir karštas saulės spindulys, neatgaivins gamtos, neatneš pavasario, gal tik menką atleidinį; bet gamta pražydės, — kada diena už dienos pavasarinė saulė pils savo gaivinančius spindulius ant žemės.

Taip ir su žmogaus siela. Kaip pražydetu jinai, jei tą, kas yra gera, žmonės tankiai meiliai sutiktu gyvenime, kad kerštai piktis ir kiti blogumai tesirodytu rečiau... Svarbiausiai tai būtų vaikams, kuriuose įvairūs įspūdžiai palieka gilią žymę tankiai visam gyvenimui. Ne pikčiurnomis ir netikinčiais išeitu jie į gyvenimą, o su širdimis, pasirengusioms apinti visą pasaulį savo meile, su troškimu visiems teikti meilumo ir pasirengę priimti nuog gyvenimo visą tą gera, ką tik jis gali duoti.

Ir visas gyvenimas tad persimainytu. Tad bukime geri ir meilūs ir visą tai stengkimės įnešti į gyvenimą, nes ištikrųjų „gerumas puošia gyvenimą, išrišdamas visus nesusipratimus, kas neaišku darydamas aiškium, kas sunku — lengvu, kas liudna — linksmu,“ sako vienas filosofas.

Darykime taip, o pasaulis pasidarys puikus ir meilus, nes mes patįs pastodami tokiais, ir jį perdirbsime.

Runionis. 10.VII.17 m.

St. Tautietis.

Didžiojo kunigaikščio valdžia visą laiką liko neribota. Tečiau valdžios apimtis laikui bėgant keitėsi. Reikia pastebėti, kad visos Lietuvos plotas laikyta Gedimino giminės nuosavybe ir kiekvienas tos giminės narys privalėjo rasti sau dalį valstybėje, įkurtoje Gedimino. Del tos aplinkybės d. kunigaikštis privalėjo pritarimo visų genčių, jeigu norėjo, kad jo aktai butu teisėti. Tečiau jo nuožiūrai priderėjo, kaip patenkinti kunigaikščius, kiek duoti jiems žemės savo valstybėje. Valdydamas kariuomenę, teismus bei tvarkydamas vidujį kunigaikštystės gyvenimą galėjo pasielgti pilnai savarankiškai.

R. B.

Bukime meilus.

(Pagal Šumilovski'o.)

„Meilus žodelis, it pavasario saulelė,“ sako priežodis. Šio priežodžio mintis yra labai aiški: meilus žodis taip linksmina ir gaivina žmogų, kaip pakilusi po šaltos žiemos pavasarinė saulė gaivina ledu sukaustytą, apmirusią žemę.

Ir ištikrųjų, meiliame žodyje randasi didžiai veikianti ir galinga jiega. Nemaloniose ir žiauriose aplinkybėse gyvena daugelis žmonių. Daugumas iš jų yra apsupti liudnų atsiminimų, kurie neduoda jiems ramybės. Vieni netėmija kentėjimų ir nelaimių kitų, nes patis yra slėgiami sunkios savo naštos; kiti - gi, gausiai apdovanoti likimo, yra sukietėję savo sieloje ir nejaučia kitų nelaimių ir vargų.

Ir kuo liudnesnis mūsų gyvenimas, kuo rečiau mus aplanko linksmumas, tuo labiau veikia į mus žmonių kitų meilumas. It karštas ir šviesus saulės spindulys įeina tad jis į šaltą ir liudną mūsų gyvenimą ir atgaivina žmogų. Gyvenančiam kad ir dideliame liudnume bei varge, prašvinta tad ūkanota ir tamsi jo gyvenimo padangė ir

vos sosto paveldėjimo taisyklės buvo kitoniškos, negu slavų šalyse, kur viešpataujančios giminės vyresnieji po valdovo mirties apimdavo valstybės valdymą. Atpenč pas mus, kur didžiojo kunigaikščio sostą paskirdavo valdovas tam sūnui, kurį skaitė tinkamiausiu, visai liuosai galėjo paskirti valdžią jaunesniajam, nežiūrint, jog buvo vyresnių. Visgi pirmoj eilėje paveldėjimo teisės priderėjo sūnui, tik tai stingant sūnų, didysis kunigaikštis iškeldavo brolių. Tas matoma Vytenio Gedimino bei Jogailos-Skirgailos pavyzdžiuose. Taigi iš šito seka, jog Lietuvos sosto paveldėjimas prieš susigretinimą su Lenkija pilnai priderėjo didžiojo kunigaikščio nuožiūrai, jis buvo varžomas tik tuo, kad turėjo rinkti įpėdinį iš sūnų bei brolių.

Susiartinus lietuviams su Lenkija įvyko žymių atmainų sosto paveldėjime. Vytautas liko Lietuvos valdovu, kadangi kovoje dėl valdžios turėjo didžiūnų ir mažesnių kunigaikščių paramos. Jogaila negalėjo priešintis visos Lietuvos norui ir Vytautas išengė į didžiojo kunigaikščio sostą. Nuo to laiko Lietuvos senatas įgauna svarbią reikšmę, pereinant sostui į kitas rankas. Tolimesniame istorijos bėgyje ypač tai žymu. 1430 metais Lietuvos taryba išrinko Švidrigailą didžiuoju kunigaikščiu. Kada jis tapo tarybai nepageidaujamas, tai ji pasikvietė Zigmuntą Kęstutaitį. Kai šitas kunigaikštis užvylė didžiūnų troškimus, tai „Lietuvos senatas, sudarytas iš vaivadų, kaštelanų ir kunigaikščių, susirinkęs visuotinon tarybon, apskelbė didžiuoju kunigaikščiu Kazimierą, Jogailos sūnų“. Šitas išrinkimas svarbus dar tuo žvilgsniu, kad lietuviai nuo Vytauto laikų pirmą kartą pasielgė pilnai savarakiškai. Lietuvos didžiūnai, vadovaujami Jono Goštauto, tapo valstybės likimo sprendėjai. Syki didžiūnai įgavę teisę rinkti sau valdovus, pasiliko tą laimėjimą ir tolimesniam laikui. Mirus Kazimierui Jogailaičiui didžiūnų senatas iškėlė į sostą jo sūnų Aleksandrą. Tuo būdu įgavo valdžią Zigmuntas II (bei Zigmuntas III).

Taigi istorijos įvykiai parodo, jog Lietuvos sosto paveldėjime nuo Gedimino lig Zigmunto III laikų buvo daug atmainų. Kunigaikščiai tapo renkami, vienok tik iš Gedimino giminės.

Didžiojo Lietuvos kunigaikščio valdžia senovėje.

Pirm XIII amžiaus lietuvių apgyventas plotas buvo išskirstytas į daug dalių. To laiko rašto paminklai mini Lietuvoje įvairių kunigaikščių buvus, kurie vadindavosi rykliai arba kunigai. Tai buvo atskirų giminių seniūnai, kurie valdžios pilnybę įgydavo tiksliai karo metu. Bet kada pradėjo kartotis dažniau karai ir kuomet juose dalyvavo keletas atskirų giminių, tai stipresnieji ir gabesnieji rykliai įgydavo valdžią ant visų giminių, traukiančių į bendrąjį žygį. Dažnai tą valdžią, įgytąją karo metu, ryklis pasilikdavo ir taikos laikams. Tuo būdu vienas kunigaikštis pradėjo vyrauti ant kitų: jiega ir moralėmis ypatybėmis privertė jis kitus valdovus klausyti savęs. Tokia valdžia ypatingai buvo reikalinga, kai iš visų pusių Lietuvą užplūdo priešai. Tuomet turėjo atskiras vienetas sutraukti visas šalies jiegas į daiktą, kad pasekmingai apsigynus nuo priešų.

Šitas procesas prasideda XIII amžiuje nuo Ringaudo laikų ir ypač žymiai apsireiškia karaliui Mindaugui viešpataujant. Šitas karalius pirmas galėjo psakyti, jog Lietuvoje jis vienas valdovas. Tačiau senovės kunigaikščiai-rykliai nemainė taip greitai savo padėjimo. Nors Mindaugas kovoje dėl vienvaldystės žuvo, betgi jo idėja butinai turėjo įsikūnyti.

Pagaliau Gediminas pastatęs savo valstybę ant tvirtų pamatų, sutvarkė Lietuvą pastoviais dėsniais. Nuo šito kunigaikščio laikų ima pradžią ir Lietuvos sosto paveldėjimo taisyklės. Įstatymai, kuriais naujas valdovas įžengdavo į sostą žymiai skyrėsi nuo kaimynių valstybių normų. Būtent įpėdiniu po tėvo galvos tapdavo ne vyriausias sūnus, bet tas, kurį pirmtakūnas paskirdavo. Taip Lietuvos tvarkytojas paskyrė savo paveldėtoju Jaunutį, vieną jauniausių savo sūnų. Algirdo įpėdiniu tapo jo numylėtinis sūnus Jogaila, kuris turėjo vyresnių brolių. Jogailai, pasitraukus iš Lietuvos, sostą užėmė Skirgaila, kuriam pirmenybę suteikė brolis. Šitie pavyzdžiai rodo, jog Lietu-

Ejo jis su savo rytmetine muzika, it tas dainius, pranašaudamas apie skaisčią ateitį. Pamažėl raudo rytai ir pasirodė skaisti aušra, kuri susižiedavo su rytu. Dabar pasikėlė ant žemės tikra iškilmė. Sušlamėjo girios, sublizgėjo ežero paviršius, kilo nuog žemės rankas ir gamta klojo po kojoms aušrai gėlių margumynus. Laukuose skambėjo tukstantis įvairių balsų; viskas žaidė numylėtajai, ir senai matytajai aušrai... Mano akis nušvyto, per krutinę perlėkė ramumo bangos ir siela džiaugėsi aušros skaistumu. Pasidarė vėl man linksma, smagu ir drąsu. Mano visi jausmai atsigavo, it žolelė po šaltos rytmetinės rasos; mintis surimtėjo, pasijutau galingesnis; padidėjo energija, ir aš pasiryžęs buvau nuveikti didžių ir prakilnių darbų...

Rasotas rytas puikiai klestėjo, o aušra iš augšto žvelgdama meiliai bėrė išsiilgusiai gamtai savo gaivinančius spindulius. Gamta-gi, it dėkodama aušrai už tai, meiliai skambino jai savomis jautriomis stygomis, kurios palietė ir mano širdį... Pagaliaus žmonės pradėjo darbuotis. Šienpioviai švitavo su dalgėmis ant pečių į lauką. Ir aš atsisveikinęs su ta puikia gamtos iškilme ramiai žengiau namo stoti prie darbo. Galvoje gi kilo įvairios mintys it, rodos, jos butu sukeltos aušros spindulių. Atsiminiau tą puikiąją naktį, kurioje ramiai sėdėdamas ant ežero kranto klausiausi tylios nakties pasakos; atsiminiau tą tamsumą, kuri dabar buvo man suprantama. Tai buvo tamsuma prieš aušrą... Ta tamsuma tai buvo aušros pasiuntinys; ji pranešė gamtai, kad artinasi skaisti karalienė, kuri atneša žemei palaimą ir džiaugsmą. Ta karalienė tai—aušra.

Dirbau darbą ir vis mažčiau, kaip tai viskas atsitiko, taikindamas tą vaizdelį ir prie šių liudnų laikų. Širdyje gi kurenosi meilė prie To, Kuris tą visą darė, ir buvau patenkintas ir laimingas...

Sodž. Runionis, 9.VIII.17 m.

Steponas Tautietis

jausmingus trėmolių lakštutė—nakties dainė, tartum norėdama priduoti daugiau puikių jausmų mano nuvargusiai sielai... O aš klausausi tos jausmingos dainos, žvelgiu į tą augštą dangų, klausaus, ar nesuprasiu žvaigždžių kalbos... Bet niekur negirdžiu jokio paaiškinančio balso, tik vien jaučiu gamtos grožę, riškiają meilę tarp jos tvarinių; jaučiu gilumoje sielos tą tylią jausmingą nakties pasaką, jaučiu kaip ji kalba į mane, nors paslaptinai, bet jos kalbą mano siela supranta ir myli, myli viską, ką tik atneša jai vaidentuvė...

Ir padėjau savo galvą ant rasotos žolės ir pravėręs akis žvelgiau augštin, o mano mintis skrido dar angščiau...

Ir užsimastęs taip aš gulėjau ilgai, o naktis kalbėjo tą pačią paslaptinę pasaką. Mano siela buvo pilna meilės, pasitenkinimo. Man visko tad užteko, aš nieko daugiau negeidžiau... Aš gulėjau, o puiki gamtos dievaitė man skambino tylią meilės dainą... Aš klausiausi... Ji skambino... Skambino apie laimės ir meilės viešpatiją, priminė tylųjį aną pasaulį, priminė visa kas gera ir malonu... Aš gulėjau, klausiau gamtos pasakos, jos muzikos...

Praėjo valandėlė laiko. Aš gulėjau dar toje pačioje vietoje. Atsikėlęs apsižvalgiau aplinkui. Palši debesėliai dengė mėnulio ir žvaigždžių šviesą, it pavydėdami jos žemei. Pakilęs vėjelis smagiau šiureno žolę ir tą melsvųjį ežero pavirši. Aplinkui pasidarė tamsiau... Nesigirdėjo jau lakštutės raminančios dainos. Gamta pasidarė it liudnesnė... Retkarčiais praskrenda šikšnosparniai, o ten už ežero, sodžiuje girdisi šunų lojimas... Viskas sujudo; puiki naktis pavirto į tamsią ir liudną. Žvalgaus dar aplinkui. Ėgi štai varlės pakrantėje kvarksi, baloje kas ten vėl šlama; matyt kokie tai gyviai apleidžia savąjį guolį... Tamsu, liudna, neramu... Nesuprantu priežasties permainos... Neramumas slėgia sielą, galva nusviro ant krutinės, o prasivėrę lupos pratarė: „man liudna, neramu“... Ir papūtė tad daug ramesnis vėjelis, tartum gaivindamas mane klausimu: „ko tu liudi, kas slėgia tavo sielą?... Tikėk!.. aš atnešiu tau geresnių laikų“...

Mėnulis buvo jau išnykęs nuog veido dangaus ir žvaigždžių buvo jau mažiau. Rukai palengvėl sklaistėsi ir dangaus skliautas darėsi šviesesnis. Lakštutė vėl jau užčiulbėjo it atjausdama ką tai tokį gerą... Ramus vėjelis vis man putė į veidą, tartum norėdamas mane paguosti, nuraminti. Dar valandėlė... ir linksmas vyturiukas, pakilęs į padanges, užtraukė linksmą dainelę. Tai skelbė jis auštantį rytą... Tas rytas buvo jaunas, gražus ir linksmas. Jis augo vis didyn irėjo gražyn...

* * *

Kaip čia ramu!.. Pažvelgk tenai: —
Aušra rytuose teka;
Mano krutinėje nunai
Ramiai širdužė plaka.
Čia nėra žmonių... Čia vien tylą...
Čia tiktai Diev's ir aš,
Ir mėgst svajoti čia siela,
Jai žemės laimės maž!..

21. VI. 17 m.

Tautietis.

Prieš aušrą.

„Artinasi rytas, bet dar naktis“.

Tyli, šviesi vasaros naktis parlėkė ant žemės, ir savo mirgančia skara apdengė laukus, miškus, vandenį. Visur aplinkui tylu, tylu... Tik lengvas vasaros naktinis vėjelis glamonėja pievos žolelę, tai retkarčiais ją pabučiuoja taip, kad it pabudinta iš nakties miego ji sušiurena, susijuokia... Paskui ir vėl viskas nutyla... Puikus skautaveidys mėnulis meiliai žvelgia iš melsvo dangaus ir apšviečia nutylusią gamtą. O tos žvaigždės tik mirga, spindi it, rodos, prie savęs vilioja...

Visi žmonės jau senai sugulę ilsisi po sunkių darbų, pasinėrę giliuose sapnuose. Tyla ir ramumas viešpatauna sodriuje. Viskas, kas buvo bloga pasislėpė; rami sapnų dievaitė atnešė taiką...

Aš tik vienas, šios nakties tylumoje, sėdžiu ant kranto ežero ir gėriuos tuo naktiniu gamtos tylumu; pilna krūtine geriu meilų gėlių kvapą ir žiuriu į ežero galias gelmes, kuriuose atsispindi ir tos mirgančios žvaigždės, ir tas mėnulis, ir tie apžėlę ežero krantai. Visa tai atsimuša, it veidrodyje, tuose gelmėse ir aš matau ant dugno ežero, rodos, kitą tokią gamtą... Kaip norėtum pasiklausyti jos tylios pasakos, kaip dabar klausausi šios... Girdžiu tuose krumuose traukia savo

Nēr man draugo, nēr širdelēs,
Vien tik, liudnosios godelēs,
Jums skausmus beapsakau.

V. Stonis.

T I K Ē K...

Tikēk pilnai tik žvaigždeles
Kada berybēse jos šviečia:
Tik jų skaisčiasias akeles
Melai ir vilius nepaliečia!
Ramias, nekaltas ir tylas
Tikēk pilnai tik žvaigždeles.

Jieškok ne žemės, bet dangaus—
Siela ne žemes juk dukraitė,
Ji laimės sau čionai negaus
Nors but' pasaulio karalaitė.
Labiaus tik, vargšė, apsigaus...
Jieškok ne žemės, bet dangaus.

Mylėk Augščiausiajį tiktai,
Nes Jo tik meilė neišsenka;
Pagels nuo skausmo tau skruostai,
Jei vien į žmones tiesi ranką;
Juk apsivilė jau šimtai—
Mylėk Augščiausiajį tiktai!

Kentėk pasaulyje už du
Ir žengk pirmyn be abejonės;
Tik laimę platink, nors ledų
Krutinę šaldytu tau žmones;
Neverkk, nors butu ir graudu—
Kentėk pasaulyje už du!..

V. Stonis.

* * *

(Iš Surikov'o).

Vai negeisk iš manęs
Skaisčių meilės dainų;
Balsai liudni širdies
Rudens tartum dienų!

Runionis. 7. X. 16 m.

Jų balsai — tai medžių
Liudnasai užimas,
Jų balsai — tai vėjų
Už lango kaukimas.

Tautietis.

Palaimintas Kryžiau, Tu mano paguoda,
Tik Tavo paveikslas man galės priduoti
Ir šildo šios žemės varguos,
Tik glaudžiant Tave ta kelionė prie galo
Nuvės per pavojus uostán Idéalo,
Kur laimę ir poilsį duos.

V. Stonis.

V I E N A I — V I E N A S...

Kaip berželis - svyruonėlis,
Kaip tas šaltas akmenėlis,
Vienai - vienas palikau!
Nėr man draugo, nėr širdelės,
Vien tik, liudnosios godelės,
Jums skausmus beapsakau.

Ak Dievuliau, Dieve mano,
Nieks daugiau juk nenumano,
Kad taip virkdo sopuliai,
Kad, lyg rasos rytmetinės,
Krinta kančios ant krutinės
Širdį žeisdamos giliai.

Kas pasauly atsirastu,
Kurs pažintu ir suprastu
Tuos berybių troškimus?
Kas širdies nepagailėtu?
Kas atjaustu, pamylėtu
Mano sielvartus — skausmus?

Nuo manęs pabėgo žmonės..
Nesulauksiu jų malonės,
Jie rankos man neišties,
Tik keliausiu vienai - vienas
Per visas gyvato dienas.
Per visas... iki mirties!

Bus skruostai dažnai rasoti,
Meilės trokš dvasia nesoti,
Trokš vis ilgėsio pilna,
Kils į dangų žydrios akys
Ir tik ten bėpasikakins,
Ten berims širdis jauna...

Kaip berželis-svyruonėlis,
Kaip tas šaltas akmenėlis,
Vienai - vienas palikan!

— Aš gi, tau Anteli, parnešiau tetirviną—pridurė Jonas baigęs savo apsakymą.—Ta tai vis vien butu vilkai sudraske. Tetirviną nupešė ir išvirė.

Sergas vaikas mielai valgė su tetirvino mėsa sriubą ir migdamas keletą kartų klausė senio.

— Tai jis ir pabėgo. tas elniukas?

— Pabėgo, Anteli.

— Ar geltonutis?

— Visas geltonutis, tik snukutis ir nagos juodos.

Vaikas užmigo, jis visą naktį matė sapne mažą geltoną elniuką, kuris linksmi bėginėjo miške su savo motina, senis gulėjo užkrosnyje ir taipat šypsojosi per miegus.

K R Y Ž I U S.

Sunki paskirta man Augščiausio kelionė,—
Kas žingsnį vis lydi skaudi abejonė,
O čia taip klaidingi keliai!
Per purvą bebrįsdams štai pažeidžiau kojas,
Nekartą klupau, bet ant kryžkelio stojęs
Neraudu, kaip vaikas, bailiai.

Tegu mane blaško, kaip nendrę, likimas,
Tegu aplink girdis audros vien kaukimas —
Jų apmaudo aš nebijau!
Tik vien nuo gyvato aušros pirmutinės
Glaudžiu karštai Kryžių prie savo krutinės
Mylėdams kaskartą labiau.

Ir žydi man veidas, kaip vasaros rytas,
Žingsniai mano drąsus, nors kelio granitas
Nekartą dar žeis kruvinai.
Nebaisios man kančios, kad širdį ir skila,—
Joms siaučiant vien hymnai į dangų man kyla
Ir prašos skambėt amžinai!

Ta kova žmogaus su gyvuliu tęses lig pat vakaro. Kilnus gyvulys dešimt kartų statė pavojun savo gyvybę, stengdamasi pavesti medžiotoją į šalį nuo pasislėpusio elniuko, senis Jonas ir pyko ir stebėjosi savo aukos drąsa. Juk vis vien ji nepabėgs nuo manęs. Keletą kartų jau rengėsi nušauti tokiu būdu pasiaukavusią motiną.

Pilkiukas, kaip šešėlis slinko paskui savo šeimininką ir kuomet jis visai nebematydavo elnienės atsargiai uodė ją savo karšta nosimi. Senis atsigrižo ir atsitupė: per dešimtį sieksnių nuo jo po krumu, stovėjo tas pats geltonutis elniukas, kurio jis kiauras tris dienas jieškojo. Tai buvo puikus dar keletos sąvaičių, geltonais gaureliais apaugęs ir plonučių kojų elniukas; gražią galvutę jis laikė atkolęs, kuomet gi stengėsi nutverti šakelę, augštyt tiesė save kaklą. Drebančia ranka medžiotojas atlaužė šautuvo gaidį ir ėmė taikyt tiesiog mažam gyvulėliui galvon. Dar vienas akimirksnis ir mažas elniukas būtų kritęs žolėn ir gailiai mirdamas ryktelėjęs, bet tame butent akimirksnyje senas medžiotojas atsiminė kaip heroiskai gynė elniuką jo motina, atsiminė kaip jo Antelio motina savo kunu gelbėjo sunų nuo vilkų. Tarytum kažkas truko senio Jono širdyje, jis nuleido šautuvą. Elniukas kaip pirma vaikščiojo apie krumą, pešiodamas lapelius ir klausydamas kiekvieno šlamėsio. Jonas greit atsistojo ir sušvilpė — mažas gyvulys dingo krumuose lyg žaibas.

— Mat koks bėgėjas — kalbėjo šypsodamasi senis. Tiek ji bemačiau, kaip vylyčiau. Pilkiuk, juk pabėgo mūsų elniukas? Na jis, toks, bėgėjas, turi dar paaugterėti... Koks jis sprugus...

Senis ilgai stovėjo vienoj vietoj ir vis šypsojosi, minėdamas bėgėją.

Į antrą dieną Jonas artinas prie savo pirkelės.

— Seneliuk, ar parnešei elniuką? sutiko jį Antelis, nekantriai visą laiką laukęs senio.

Ne Anteli... mačiau jį...

— Ar geltonutis?

— Pats geltonutis, snukutis juodas. Stovi pakrumėj ir lapelius pešioja. Aš nusitaikiau...

— Ar prataučiau?

— Ne, Anteli, pasigailėjau mažo gyvulėlio... motinos pasigailėjau. Aš švilpt, o elniukas strikt į tankumyną — tiek ir bemačiau. Pabėgo mat nenaudėlis.

Senis ilgai pasakojo vaikui, kaip jis tris dienas miške jieškojo elniuko ir kaip tas nuo jo pabėgo.

Vaikas klausėsi ir linksmiai juokėsi kartu su savo seneliuku.

glrdi? Šuo tik liudnai vadalojo uodegą, padėjęs savo smailą snukį ant pirmutinių kojų: jo daliai šiandieną teko vos viena sausa plutelė, kurią išmetė jam Jonas.

III.

Tris dienas klaidžiojo Jonas ir Pilkiukas miške vis vel-tui: elnio su elniuku nematė. Senis jautėsi esąs labai nuvargęs, bet tuščiom rankom grįžti nedrįso. Pilkiukas nosį nuleido ir visai perklioko neatsižvelgdamas į tai, kad jam pasisekė pora kiškių pasigriebti.

Reikėjo nakvoti miške prie ugnies trečią naktį. Ir naktį senis Jonas sapnavo geltoną elniuką, kurio geidė Antelis: ilgai sekė senis savo grobį, taikino, bet elnias kiekvieną kartą pa-bėgdavo nuo jo iš po pat nosies. Pilkiukas taipat, beabejo, klejojo apie elnius, nes keletą kartų čypė ir dusliai per mie-gus lojo.

Tik ketvirtą dieną, kuomet ir medžiotojas ir šuo visai neteko įiegy, jiedu visai netikėtai užtiko elnio ir elniuko pėd-saką. Tai buvo tankiame eglyne atkalnyj. Pirmučiausia Pil-kiukas surado vietą, kur nakvojo elnias, paskui suuostinėjo ir sumėčiotą žolėje pėdsaką.

— Motina su elniuku — mąstė Jonas žiurėdamas žolėje didelių ir mažų nagų pėdas. — Širyt čia buvo... Jieškok, Pil-kiuk, jieškok, balandėli.

Diena buvo tvanki. Saulė be pasigailejimo kepino. Šuo uostinėjo krumus ir žolę, liežuvi iškišęs.

Jonas vos vilko kojas. Tik va pažįstamas tratėjimas ir šiursėjimas. Pilkiukas krito žolėn ir guli lyg negyvas. Jono ausyse skamba anuko žodžiai: „Seneli, pagauk elniuką... Ir butinai turi buti geltonutis“. Va ir motina: tai buvo graži el-nienė. Ir stovėjo pamiškyje ir bailiai žiūrėjo tiesiog į Joną. Spiečius zimbančių vabzdžių sukinosi virš elnienės ir vertė ją trukčioti. „Ne tu manęs neapgausi“, mąstė Jonas slinkdamas iš savo „kertės“. Elnias, nors senai pajuto medžiotoją, bet drąsiai sekė jo judėjimus. „Tai motina nor mane nuo elniuko pavesti į šalį“ — mąstė Jonas slinkdamas vis artyn ir artyn.

Kuomet imdavo taikinti į elnienę, ji atsargiai perbėgdavo keletą sieksnių toliau ir vėl sustodavo. Jonas slinkdavo su savo šautuvu artyn. Vėl palengvas tykojimas, bet elnienė pa-sislėpdavo, vos tik Jonas norėdavo šauti.

— Nepabėgsi nuo elniuko, šnibždėjo Jonas, kantriai sek-damas gyvulį per keleta valandų.